

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چگونه بچه‌هایمان را به مطالعه تشویق کنیم

برای اولیاء تربیتی

نویسنده: دکتر نانسی لاریک

مترجم: مهین محتاج

مقدمه و حواشی: احمد صافی

سرشناسه: لاریک، نانسی Larrick, Nancy

عنوان و نام پدید آور: چگونه بچه‌هايمان را به مطالعه تشويق كنيم / نویسنده نانسی لاریک؛ مترجم مهین محتاج؛ مقدمه و حواشی احمد صافی.

مشخصات نشر: تهران، نغمه نو اندیش، ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهري: ۱۴۰ ص. شابک: ۹۷۸۹۶۴۸۶۷۶۳۲۷

آفهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا. رده بندی کنگره: ۱۳۸۶ ۱۹۱۲ / ۱۰۳۷ Z

رده بندی دیویی: ۴۸/۵

شماره کتابشناسی ملی: ۱۰۵۹۶۳۴

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

☐ چگونه بچه‌هايمان را به مطالعه تشويق كنيم

☐ نویسنده: دکتر نانسی لاریک

☐ مترجم: مهین محتاج

☐ مقدمه و حواشی: احمد صافی

☐ طرح جلد: محمد رضا دادگر

☐ چاپ اول ۱۳۶۶

☐ چاپ ششم کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

☐ چاپ اول نغمه نو اندیش: ۱۳۸۶ تعداد: ۵۰۰۰ نسخه

☐ قیمت: ۱۶۰۰

☐ لیوگرافي و چاپ: کانون چاپ

☐ حقوق اولیای این کتاب منطبق به کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان بوده و تجدید چاپ آن با مشارکت انتشارات نغمه نو اندیش می‌باشد

☐ تهران صندوق پستی: ۱۳۵۴-۱۵۷۴۵ تلفن: ۰۹۱۲۳۰۴۲۴۲۱-۲۲۵۳۵۴۶۴

☐ مرکز پخش: تهران، خیابان فاطمی، خیابان حجاب، جنب هتل لاله تلفن: ۸۸۹۶۴۱۱۵

☐ نشانی اینترنتی: www.kanoonparvareh.com www.nna.ir

☐ پست الکترونیکی: info@kanoonparvareh.com info@nna.ir

فهرست مطالب

مقدمه

مقدمه نویسنده

فصل اول: چگونه می‌توانید به رشد کتابخوانی کودکان روز بروز کمک کنید.

کتاب خواندن را برای کودکان وقتی خیلی کوچک است شروع کنید.

کتاب خواندن برای بچه‌های چهار تا شش سال

وقتی که بچه به مدرسه می‌رود.

وقتی که بچه خودش شروع به خواندن می‌کند چه باید کرد؟

احساس استقلال در کلاسهای سوم و چهارم

بچه هر چه بزرگتر می‌شود خواسته‌هایش هم بیشتر می‌شود.

اگر بچه به مطالعه علاقه‌مند شود دیگر هیچ چیز نمی‌تواند او را باز دارد.

اثر تلو یزیون بر مطالعه کودکان

به بچه یاد دهید خودش جواب سوالاتش را پیدا کند.

از علاقه بچه‌ها به شعر برای رشد مطالعه آنها استفاده کنید.

بگذارید مطالعه جزئی از زندگی بچه‌ها گردد.

فصل دوم: امروزه خواندن چگونه تدریس می‌شود.

امروزه خواندن چگونه تدریس می‌شود.

فصل سوم: کتابهای مورد نیاز بچه را برایش تهیه کنید.

استفاده از کتابخانه عمومی

در خانه کتابخانه بسازید.

خرید کتاب برای بچه‌ها

فهرست کتاب ناشران، کمکی برای انتخاب کتاب می‌باشد.

مقدمه

در عصر ما ذکر این نکته که تا چه حد کتاب و کتابخوانی موجبی برای رشد دینی و اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی و عقلانی آدمی است ضرور نمی نماید؛ زیرا همه می دانند که کتابهای مفید و سودمند یکی از بهترین ابزار رساندن پیام و انتقال فرهنگ و تمدن بشری از نسلی به نسل دیگر است.

نظر به چنین نقش و اثری است که این پیام «کتاب» باید از نظر محتوا، شکل، فراوانی، و ارزانی مرتباً با نیازهای واقعی آدمی هماهنگ گردد و تداوم و تعالی فرهنگ بشری را موجب شود.

با تأیید نقش مؤثر کتاب در زندگی فردی و اجتماعی و حرکت کمالی آدمی، آنچه مهم است وجود نویسندگانی است که رسالت و تعهد خود را در تسهیل سیر صعودی کمال انسانی و اوج معنوی اش احساس کنند و بدانند که چه و چگونه و برای چه کسی کتاب می نویسند و بر خوانندگان است که بدانند چه کتابهایی بخوانند و چگونه بخوانند.

از آنجا که نویسندگی برقراری رابطه ای است بین نویسنده و خواننده، نویسندگان در ارسال پیام خود و برقراری این نوع ارتباط باید سود و زیان این پیام را بررسی کرده و در قبال آن رسالت و تعهد خود را نسبت به خوانندگان مد نظر قرار دهند.

تذکر این نکته نیز لازم است که مبادا در بیان ضرورت کتاب و کتابخوانی غلو کنیم؛ زیرا باید تا آن حد به کتاب خواندن اعتنا داشت که آدمی را از تفکر و خودجوشی

بازنگیرد و در حقیقت کتاب آدمی را از خود نگیرد.

اگر کتاب به گونه‌ای شایسته در اختیار قرار گیرد و خوانده شود و برداشتهای مناسب از آن صورت گیرد آنگاه می‌توان گفت که مؤید تفکر است و قوت‌دهنده تعقل و یار حکمت.

اگر ثمر بخشی کتاب به گونه‌ای که اشارت رفت مورد تأیید باشد آیا برای کودکان و نوجوانان، کتاب و کتابخوانی همچون بزرگسالان بهترین زبان برای رشد آنان و نیکوترین وسیله پیام برای ارتباط آنان با محیط نیست؟ نه، چنین نیست.

با کودکان باید با بهترین و آسانترین زبان سخن گفت که آن زبان انسان زنده است همراه با حرکات و حالات و این زبان در درجه اول زبان کتاب نیست.

بهترین زبان برای کودکان، ابتدا دیدنیهاست و حضور پدر و مادر خوب و حضور گلهای و درختان و حضور آسمان و ستارگان و حضور آنچه که می‌تواند به گونه‌ای عاطفه و تفکر کودک را بیدار و مجرب سازد.

آری، دیدنیها اولین کتاب گسترده کودکانند. سپس تصویر بر صفحات کتاب و آنگاه زبان کتاب با بیانی بسیار ساده به گونه‌ای که خود، راهنمای ارتباط کودک با محیط شود. و در حقیقت فضایی استعدادپرور، نشاط دهنده، و رو به رشد فراهم کند.

گویند فرزند آدمی در پنج سال اول زندگی درصد زیادی از رشد خود را طی می‌کند و بطور طبیعی و طی مراحل رشد، از راه مشاهده، اکتشاف، تجربه، و عمل با جهان بیرون از خود آشنا می‌شود و بتدریج دنیایش گسترش و عمق می‌یابد.

گویند اهمیت دوران کودکی از نظر رشد روانی بسیار است. علمای تعلیم و تربیت را عقیده بر آن است که نقش مدرسه نه آن است که نوارهای ضبط صوت تولید کند؛ بلکه بزرگترین وظیفه مدرسه‌ها پرورش و توسعه قدرت تفکر و خلاقیت و تواناییها و مهارتهای یادگیری در کودکان است.

گویند حلقه یادگیری هر کودک خود اوست و کودکان دایم در حال فعل و انفعال با محیط و در حال آموختن هستند. هرچه محیط غنی‌تر و مناسبتر و روابط افراد صمیمانه‌تر و فضای کودک مساعدتر باشد برداشت کودک از محیط بیشتر است. اگر چنین باشد، استفاده از زبانهای دیدنی، تصویری، و نوشتاری زمینه ساز و تحقق دهنده

وجود اوست. لذا باید با کودکان و نوجوانان با زبانها و پیامهای مختلف و متناسب با رشد آنان سخن گفت.

انتخاب کتاب مناسب برای کودکان و نوجوانان بخصوص در سالهای کودکی که خود توانایی تشخیص کتاب خوب از بد را ندارند کاری دقیق است و دشوار.

بزرگترها در انتخاب کتاب برای کودکان، نیاز خود و پسند جامعه را بیشتر از نیازها و خواسته های کودکان مد نظر دارند و هریک ذوق و سلیقه ای خاص خود دارند و خوش آمدن و بد آمدن آنان از کتابی اغلب براساس تجارب و خواسته های بزرگسالی خودشان است نه احتیاجات کودکان و حال آنکه با توجه به خصایص کودکان و نوجوانان و نیازهای این مراحل از زندگی آدمی، کتابی مفید است که محتوایش صلاح آنان را ابلاغ کند و مطلب آن چیزی باشد که در حضور بگنجد و با معاینه و مشاهده بتوان آن را حاصل کرد. بنابراین هدف از نوشتن کتاب و انتخاب کتاب برای کودکان نباید آن باشد که آنچه به او ارائه می دهیم پسند آدم بزرگها باشد و به قصد شکل دادن به بچه ها جهت بندگی بزرگسالان و قبولاندن پسند آنها انتخاب شده باشد.

شاید این نکته که گفته اند بچه ها را در حصار کتاب قرار دهید و با ففونی خاص زمینه را برای علاقه مندی آنان به کتاب و کتابخوانی فراهم کنید برای آن است که آنچه به او ارائه می دهیم پسند بزرگهاست و حال آنکه کودکان از بدو تولد مطلوباتی دارند که در پی آنها می گردند و آنها را می جویند. اگر آنچه را که می خواهند به ایشان ارائه دهیم خود به مطالعه راغب خواهند شد.

آنچه مهم است اینکه خط خواسته های کودکان هیچگاه رها نشود و جز مناسب با فطرت و وجدان آنان سخن گفته نشود و غیر از دنیای آنها چیزی موضوع قرار داده نشود که در این صورت سهل و آسان می توان کودکان را اهل کتاب کرد.

کودک آنچه را بدان رغبت و شوق فهمیدن دارد واقعاً یاد می گیرد و جزء وجودی خود می کند. تنها این آموخته هاست که در رشد ذهنی و عاطفی او مؤثر هستند.

خلاصه آنکه باید به رغبت و علاقه کودکان در امر مطالعه عنایت داشت؛ ولی رغبت توأم با آزادی و اراده که چنین توجهی می تواند شخصیت لایقی برای آنان فراهم کند.

تذکر این نکته ضرورت دارد که بسیاری پدران و مادرانی که مایلند بدانند اوقات فرزندان خود را چگونه پر کنند. چه نوع اطلاعاتی به آنان ارائه دهند تا زمینه ساز رشد عقلی و اجتماعی و اخلاقی و گرایشهای مذهبی آنان شود. چگونه با فرزندان خود دمساز

شوند. برای سنین مختلف آنان چه کتابهایی خریداری کنند. چگونه برای آنان کتاب بخوانند و چه شیوه‌هایی به کار برند تا علاقه به کتاب و کتابخوانی در آنان تقویت شود. این احساس نیاز را نه تنها در پدران و مادران که در جامعه معلمان و مربیان مدارس نیز می‌یابیم.

به یقین آنان نیز مایلند بدانند چگونه باید مطالعه کنند و چگونه می‌توانند دانش آموزان خود را به خواندن بیشتر و پرثمر علاقه‌مند سازند و از چه طریق می‌توانند ذوق و شوق مطالعه را در آنان زنده نگه‌دارند. چه کتابهایی را برای کلاسهای مختلف و سنین متفاوت توصیه کنند و چه شیوه‌هایی را برای مهارت در خواندن و گسترش کتابخوانی برگزینند.

کتاب «چگونه بچه‌هایمان را به مطالعه تشویق کنیم» اثر دکتر ناسی لاریک، از جمله کتابهایی است که راهها و روشهای ایجاد علاقه و تشویق کودکان را به مطالعه نشان می‌دهد.

نویسنده با بهره‌گیری از روان‌شناسی کودک و روان‌شناسی تربیتی و بهره‌وری از پژوهشهای متعدد و استفاده از تجربی که در ارتباط با کودکان و نوجوانان داشته است، در این کتاب به ارائه روشهای مختلف ایجاد علاقه به مطالعه و تشویق به کتابخوانی پرداخته است.

این کتاب شامل یک مقدمه و سه فصل است و در آن از کتابخوانی در سنین مختلف، رابطه شعر و رشد و مطالعه، رابطه تلویزیون و کتابخوانی، نحوه تدریس خواندن، روشهای ایجاد علاقه به کتاب و کتابخوانی در کودکان و نوجوانان، نوع کتابهای مورد علاقه در سنین مختلف، طرز تشکیل و استفاده از کتابخانه‌های شخصی، مدرسه‌ای و عمومی، چگونگی بهره‌وری از کتابهای مرجع (لغت‌نامه‌ها، سالنامه‌ها، اطلسها، کتابهای اطلاعات عمومی، و...) سخن رفته است. در این کتاب روشها و راه‌حلهای ساده و علمی در مورد ایجاد علاقه به کتاب و کتابخوانی پیشنهاد شده است.

ترجمه کتاب ساده، روان، و قابل فهم است. مطالعه این کتاب برای پدران و مادران، مربیان، معلمان، و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان از نظر چگونگی آموزش خواندن و ایجاد علاقه به مطالعه شیوه‌های گسترش کتاب و کتابخوانی و کتابخانه‌های کودکان و نوجوانان می‌تواند مفید و مددکار باشد.

آنچه تذکر آن برای خوانندگان محترم ضرورت دارد این است که برداشتهای نویسنده کتاب، برخاسته از محیط و فرهنگی است که تفاوت‌های زیادی با فرهنگ ایرانی

و اسلامی ما دارد و این برداشتها و نگرشها در بعضی از فصول کتاب بخوبی دیده می شود و با تعبیری که از جهان و انسان در آن محیط و فرهنگ وجود دارد به طرح مباحث می پردازد.

کتابهای معرفی شده نیز به عنوان کتابهای مناسب کتابهایی است که اغلب متأثر از ارزشها و الگوهای همان فرهنگ است و مناسب برای همان محیط.

از این رو مترجم کتاب کوشش نموده است تا در فصول مربوط کتابهایی را که برای کودکان و نوجوانان ما مفید و مناسب است معرفی نماید.

در زیر نویس بعضی از مباحث این کتاب نیز به این تفاوتهای فرهنگی اشاره شده است. گرچه مطالب با الفاظ مختلف گه گاه تکرار شده است ولی به گونه ای مطرح گردیده که شوق به خواندن کتاب را کم نکرده است.

علی رغم کوششهایی که در تألیف و انتشار کتابهای مناسب کودکان و نوجوانان صورت گرفته است هنوز این خلأ و کمبود در جامعه ما احساس می شود. وقت آن است که نویسندگان متعهد و برجسته ادبیات کودکان و نوجوانان، آنان که به حسن نویسنده گی واقفند و روان شناسی کودک می دانند و به توانایی و ناتوانی و طرز فکر و احساس و ادراک دنیای عاطفی و عقلانی کودکان آگاهی دارند و نیاز جامعه اسلامی ما را بخوبی درک می کنند با بهره گیری از غنای فرهنگ اسلامی در نگارش کتابهای مناسب این سنین بیش از پیش بکوشند.

و مراکز تحقیق بویژه سازمانهایی که رسالت تهیه و انتشار کتابهای کودکان و نوجوانان را بر عهده دارند درباره چگونگی گرایش این گروه به مطالعه و تقویت علاقه و رغبت آنان به مطالعه و ارائه معیارهای مناسب برای انتخاب کتاب بپردازند.

و ناشران را وظیفه آن است که به چاپ و توزیع کتابهایی که بتواند اوقات گرانبهای میلیونها کودک ایرانی را غنا بخشد همت گمارند و از این راه پدران و مادران و مربیان را مددکار بوده و دین خود را به جامعه ایرانی و اسلامی خود ادا نمایند.

والسلام

مقدمه نویسنده

وقتی درباره مطالعه بچه‌ها صحبت می‌شود، معمولاً پدران و مادران می‌پرسند: «چگونه باید بچه‌ها را به مطالعه تشویق کنیم؟»

پاسخ این سؤال بستگی به خود پدر و مادرها و بستگی به بچه‌ها دارد. در این مورد والدین باید مطمئن باشند که کارهای زیادی می‌توانند انجام دهند. هر بار که شما چیزی را با صدای بلند می‌خوانید یا از بچه‌ها می‌خواهید که عکسهای یک کتاب مصور را تماشا کنند در واقع به آنها نشان می‌دهید که به مطالعه علاقه‌مندید. هر بار که شما به کتابخانه‌ای می‌روید و یا از کودک خود می‌خواهید که درباره کتابهایی که قرض گرفته صحبت کند به او نشان می‌دهید که مطالعه برای شما مهم است. کودک از این کارهای شما نتیجه می‌گیرد که مطالعه کار مفید و لذت‌بخشی است.

مغز کودک در سنین پیش از مدرسه خیلی بیشتر آماده پذیرش است. مسئله مهم دیگر این است که مطالعه شخصیت کودک را به عنوان یک فرد رشد می‌دهد. حتی هنگامی که کودک نوک‌زبانی حرف می‌زند شخصیت او با شنیدن اشعار کودکانه و لالایها شروع به رشد می‌کند.

کودکی که به مطالعه می‌پردازد، در کتابها با سرزمینها و زمانهای مختلف برخورد کرده و با علوم و هنرهای جدید نیز آشنا می‌شود. حتی ممکن است با حوادث و وقایع مهم نیز از طریق کتابها آشنا گردد. اگر شما او را تشویق کنید و از او سؤالاتی بکنید تا به کنه مطالبی که می‌خواند پی ببرد، مسلماً فرد متفکری بار خواهد آمد. شخصیتهای داستانها جزئی از دنیای واقعی کودک می‌شوند و دوستان او به حساب می‌آیند؛ دوستانی که مقدمه تفکر کودک را نیز فراهم می‌کنند. او درباره قهرمانهای داستانها خواب می‌بیند و در خیالپردازیهایش مسائل و مشکلات آنها را حل می‌کند.

خواندن داستانهای مختلف موجب شکل گرفتن ارزشهای گوناگون در ذهن کودک می شود، حساسیت او را رشد می دهد، و احترام به دیگران در او شکل می گیرد. رضایتی که کودک از مطالعه به دست می آورد او را متکی به خود بار خواهد آورد. سؤالاتی که در اثر مطالعه برای کودک مطرح می شود و مقایسه هایی که او بین مسائل مختلف می کند مجموعاً موجب می شود که او فردی خلاق بار آید.

شما پدران و مادران می توانید در رشد فکری ناشی از مطالعه کودک سهمی عظیمتر از معلم داشته باشید. چرا که شما اوقات بیشتری با کودک کتان هستید و بیشتر در زندگی او تأثیر می گذارید.

راهنماییهای شما در مورد تشویق به مطالعه اگر هماهنگ با کار معلم باشد، بیشتر مؤثر واقع می شود. اگر شما با معلم کودک آشنا باشید کارتان بهتر پیشرفت می کند چرا که هم شما و هم معلم درباره کودک کتان عقاید و اطلاعاتی دارید که به درد یکدیگر می خورند. مثلاً معلم به شما می گوید که چگونه در مدرسه به بچه خواندن یاد می دهد، یا چه داستانهایی معمولاً مورد علاقه او قرار می گیرد، و یا از تجزیات شما استفاده می کند تا کودک کتان را بهتر بشناسد.

کتاب «چگونه بچه هایمان را به مطالعه تشویق کنیم» روشها و کارهایی را نشان می دهد که بچه ها بهتر بتوانند مطالعه کرده و لذت ببرند. من در هر مورد، در این کتاب سعی کرده ام که دلایل کاربرد هر روشی را توضیح دهم. این کتاب در سه فصل تنظیم شده است:

فصل اول «چگونه می توانید به رشد کتابخوانی کودک کتان روز بروز کمک کنید» توصیه هایی در مورد بلند خواندن برای بچه ها، معرفی کتاب و داستان، تحریک کنجکاوی کودک، و صحبت درباره اشیاای پیرامون توسط کودک، آورده شده است. شما می توانید فصل مربوط به سن کودک کتان را پیدا کرده و توصیه های آن را عملی کنید؛ اما اگر علاقه دارید بدانید که او چگونه به مرحله ای که الآن هست رسیده، کتاب را از فصل اول مطالعه کنید.

فصل دوم «امروزه خواندن چگونه تدریس می شود» برای کسانی است که می خواهند چیزهای بیشتری در مورد تدریس خواندن بدانند. در این فصل دلایل مفصلتری برای توصیه های فصل اول آمده است.

در فصل سوم «کتابهای مورد نیاز بچه را برایش تهیه کنید» توصیه هایی در مورد استفاده از کتابخانه، ایجاد کتابخانه در منزل، و خرید کتاب آمده است.